

ION DRUȚĂ

TOIAGUL PĂSTORIEI

*„Mioriță laie,
Laie-bucălaie,
De trei zile-ncoace,
Iarba nu-ți mai place,
Gura nu-ți mai tace...”*

„Miorița”

Și... n-avea oi. Era nalt și zdravăn cât un munte, căci de acolo, de la munte o fi coborât neamul lor pentru a se căpătui pe dealurile noastre. Era tăcut, trist de cele văzute, trist de cele ce urma să le vadă, iar când totuși scotea o vorbă, glasul îi era sonor, senin, cu unduiri de glume adunate de prin cîntece vechi. Sătenii îl ascultau și-l ascultau, și-l tot ascultau – poate, poate mai spune ceva, căci știe o lume întreagă că în gîtlejul cela lung și osos, ars de soare și bătut de vînturi, picură un răcnet ce poate înfiora, la un ceas de supărare, o pădure întreagă.

- Apăi, dac-o trăit la stîină ș-o tot mîncat caș dulce, ziceau cei cu glasurile subțirele atunci cînd baciul, o dată pe an, ieșindu-și din fire, cutremura

codrul dintr-un capăt în altul.

Nu-i plăcea însă *groaza*. Nici să fie cuprins de groază, nici să vîre groaza în alții nu-i plăcea, și trebuiau să se întîmple lucruri nemaipomenite pentru a trezi în el mult temutul cela răcnet. Cum însă lucrurile nemaipomenite se întîmplă rar de tot, iar curiozitatea îl mîncă pe om zi cu zi, sătenii, cum îl zăreau, îi strigau de departe:

- Hai noroc, bădie, ce mai faci?

- Bine, răspundea, de obicei scurt, așezînd cu grijă un suspin între două zîmbete senine. Voi ce mai faceți?

- Tot bine.

Și cam atît, pentru că, de, așteaptă oițele, iar turma își are socotelile sale. Și chiar că socotit și măsurat era cu nu se mai poate. Măsurat la umblet, măsurat la cătătură, măsurat în toate poftele și pornirile sale, și nu se lăsa furat de nici una din patimile, de nici unul din viciile acestei lumi. Crescut pe lîngă stîină, sub cupola albastră a cerului,

de dimineată pînă sara, de cu primăvară pînă toamna tîrziu, an cu an, o fi ajuns singur cumintea lui acel mare adevăr că nimic nu e veșnic pe lume – toate sînt trecătoare.

Purta iarna cușmă înaltă, țuguiață, suman lung, pînă șa călcîie, iar vara – pălărie de paie, cămeșă de cînepă tot lungă, pînă la genunchi, prinsă la brîu cu un chimir bătut cu aramă, un chimir în care totdeauna purta amnar, cremene, iască, așa încît, dacă din întîmplare într-o clipă s-ar fi stins toate focurile pe lume, de la chimirul acela ar fi început a se înfiripa viața din nou.

Știa și mii de lucruri din viața turmelor, și cei care țineau cîte-o cornuță la casă veneau cine știe de pe unde după sfat, după povață, și se întorceau fericiți cum nu se mai poate, pentru că, ziceau, intri cu un cîrlan ca vai de dînsul în ograda lui, și ieși de acolo cu un berbec de toată frumusețea.

Părea că a și fost adus pe lume anume pentru a nu se pierde sămînța mioarelor niciodată, și el era conștient, era mîndru de înalta sa misiune, dar...

N-avea oi. Cioban de viță veche, cioban din creștet pînă la tălpi, el totuși n-avea oi. An cu an i s-o fi tot împușinat turma, și atunci cînd nu a mai avut ce paște, a părăsit dealurile celea fumurii din depărtare și s-a întors în satul lui de baștină. Adică vroia să se întoarcă, dar din întîmplare, s-a oprit pe-o clipă sus, pe-un vîrf de deal, deasupra satului, și acolo a rămas, pentru că cel de-a petrecut atîția ani de unul singur, numai el și dealurile, revine cu greu înapoi în mijlocul oamenilor.

Și-a ridicat deci o căsuță acolo în vîrfurile dealului, pe un petic de pămînt moștenit de la răposata sa maică. Niște rude mai îndepărtate se zice că ar fi vrut să vină să-l ajute, dar el a ținut morțiș să le facă pe toate singur, cu mîna sa, și poate anume de aceea căsuța ridicată de dînsul aducea prin ceva a stîină. Cu vremea și-a înjghebat și ograda, și porțița și-a făcut – mă rog, ca toată lumea, numai că prea semăna ograda ceea a ocol; porțița prin ceva amintea de strungă prin care trec dimineața oile cînd le vine vremea mulsului.

- Mă rog, zîmbeau înțelegători sătenii, dac-o trăit pe dealuri și în afară de stîină n-o văzut nimic în viața lui...

Vara gospodinele își făceau de obicei mîncarea la un cuptoraș închipt într-un fund de ogradă. Pentru a fi în rînd cu lumea, și-a pus și el în bătătură trei pietroaie pe care își fierbea serile mămăliga. Se bănuia că pe lîngă mămăliga o mai fi avut el cîte ceva acolo pe măsura ceea a lui, pentru că, dac-o venit vorba, se poate ținea cu mămăliga seacă un asemenea om cu un asemenea glas? Cei care trăiau mai pe aproape de vîrfurile dealului se jurau că l-au văzut cum moaie acolo în ceva boțul acela de mămăliga, dar au fost luați în derîdere de către tot satul, pentru că dacă n-avea omul oaie de rîs la casă, în ce ar fi putut muia el mămăliga ceea?!

N-avea oi, dar, pe semne, de la amărîtele celea de oițe, ce erau aduse pentru a fi doftorite, rămîneau în bătătură bumbăreze și serile, cînd se lăsa peste sat amurgul, presăra jăraticul dintre cele trei pietroaie cu măturături de prin ogradă; cînd umbrele amurgului, urcînd domol coama dealului, ajungeau pînă la picioarele lui, îl găseau șezînd în pirostria, lîngă cele trei pietroaie calde, cu fluierul la gură și, ca să-i mai treacă de urît, cum fac, de obicei, ciobanii, depăna colo cîte-o zdreanță de cîntec.

În acele amurguri nesfîrșite de vară, cînd se face, și iar se face și nu se mai face odată sară, cîntarea și fumul din vîrfurile dealului se lăsau moale peste sat ca un semn de binefacere, de blagoslovite. Gospodarii mai de frunte, care știau rostul la toate și la toate aveau noroc, rîdeau de blagoslovirile celea ce veneau din vîrfurile dealului, zicînd că. Iaca. S-a întors de la păscut, și-a muls oițele și, pînă se încheagă laptele, spune

oilor povești. Totuși fluierul din vârful dealului nu s-a lăsat rușinat de două-trei vorbe, depănându-și înainte pasul și, așa strîmb și slinos cum era, avea fluierul acela darul de-a mîngîia, de-a îmbărbăta, de-a face sufletul să se rupă de la pămînt, să zboare, și sătenii, osîndiți de-a se fi tot tîrîi ca rîmele, împreună cu fluierul acela se rupeau și ei pe-o clipă-două de la pămînt, să mai vadă în jur. Și fericiți cum erau, îi cîntau-strigau din zborul acela:

Mai vino, bade, pe la noi!

Lasă grije și nevoi,

Lasă turmele de oi

Și ne cîntă din cimpoi...

Auzind cum e cîstit, se făcea a zîmbi și cobora în vale să vadă ce mai face lumea. Cu fluierul la brîu, venea drept pe maidanul numit și „matca satului”, venea pe locul acela sfînt unde se făcea joc, unde se lua lumea la trîntă, unde se adunau sătenii pentru a se căina unul altuia sau pentru a șede tăcuți unul lîngă altul, pentru că a fi un neam nu înseamnă neapărat a sta zi și noapte pentru a vedea care e mai mare și mai tare.

Ca și toți ciobanii coborîți din singurătatea dealurilor, chiar și atunci cînd se pomenea în mijlocul mulțimii, rămînea oarecum sub ocrotirea propriei sale singurătăți. Uneori însă, spre marea sa mirare, se lăsa topit încetul cîncetul de voia bună a tuturor și devenea vesel, petrecăreț fără pereche. Nimerit la cîte-o nuntă, la cîte-o cumătrie, răsturna în mijlocul lumii care întregi de voie bună. Știa să închine frumos un pahar, știa niște strigături de care nimeni nu auzise vreodată, știa să răsucescă în joc o codană de-a mai mare dragul.

Avea el ceva în eterna paternitate fără de care nici lumea nu putea fi concepută, nici viața nu putea fi trăită din plin. Vine o vreme cînd toți vor să fie copii, toți vor să se joace, dar grijile celea mari și grele, care nu pot fi în nici un fel aruncate în mijlocul drumului, păi, trebuie doar ca cineva să le primească și să le țină pe umerii săi cît se vor nebuni și veseli cei din jur? Împovărat de grijile lumii, se veselea și el cum putea împreună cu semenii săi. Dar, deodată, parcă un vînt ar fi dat peste dînsul. Tresărea, așa din senin, și-l fură tristețea, și rămînea dus pe gînduri cu privirea rătăcind hăt-hăt pe acele dealuri fumurii din depărtare.

- Lasă-l că s-o dus să-și caute oile, ziceau oamenii, văzîndu-și înainte de petrecere.

Nu avea nevastă, nu avea copii și nici c-ar fi putut să-i aibă, pentru că păstoritul nu e atît o îndeletnicire cît o vocație, un destin, o cruce pentru toată viața, și cel care a luat toiagul, îndemnînd turma în urma lui, nu va mai putea nici el fără turmă, nici turma fără el.

Satul îl urmărea cu un fel de stimă ce semăna mai mult a zavistie. Se zicea, de-o pildă, că e vînjos cum nu se mai poate, dar toți cei doborîți de el, recunoscînd că au fost la pămînt, țineau să adauge că, ehe, de-ar fi umblat ei măcar o singură vară cu harapnicul pe umăr și cu fluierul la brîu, de-ar fi tot amăgit mămăliga ceea cu cîte-un boțîșor de brînză, i-ar arăta ei tăcutului din vârful dealului ce-i aceea trîntă.

Se mai zicea că e mult prea zgîrcit la vorbă, și atunci cînd nu vrea el, nu poți scoate cu cleștele vorba dintr-însul. Și se mirau sătenii – pentru ce-o fi adunat el acolo în sufletul lui cuvînt la cuvînt, glumă la glumă, ce are el de gînd să facă cu dînsule la bătrînețe? După ce-l tot vorbeau de rău în fel și chip, amuțeau, fiecare gîndindu-se în sinea lui: mă rog, cînd ai oi și ai unde le paște, și cînele se ține morțiș de umbra ta, poți să taci și cu săptămînele, iar cînd ești numai necazuri, numai datorie, cearcă să nu-ți ușurezi sufletul!

Se mai zicea: mintos ca și ciobanul cela din vârful dealului. Și într-adevăr, pe vremuri de răstriaște, pe vremuri de cumpănă, lumina mințile cu câte-o frază, că zicea o lume întreagă: uite, i-a ieșit un sfânt din gură! Dar, pe de altă parte, cum să nu fie deștept cel care are timp pentru a cerne toate prostiile ce-i trec prin cap, și le tot înăduși acolo în fașă, fără a le fi spus cuiva?! Că, iaca, sînt destui deștepți și aici, în vale, și de i-ar fi înzestrat și pe dînșii ursitoarele cu darul tăcerii, și tăcutul cela al lor ar fi ținut mult, mult de tot, poate ar fi ieșit un sfânt din gura lor, cine știe...

Se mai zicea: are noroc, i-a pus părintele mîna pe cap, însemnîndu-l din mijlocul celor mulți și amărîți, drept care, pe la chindii, cînd începeau a se întoarce care de la cîmp, care de la pădure, sătenii făceau ce făceau și căutau să intre în sat pe lîngă cocioaba din vârful dealului. Era dovada bunului simț, pecetea unei zile împlinite întoarcerea sara în sat pe lîngă casa ciobanului.

Lumea însă, de, ca lumea. Cei mai omenoși se mulțumeau, pur și simplu, cu faptul că trec pe lîngă casa lui, luînd bine sama pe unde calcă, pentru că drumul cela din vârful dealului era numai piatră, numai lunecușuri. Alții căutau a zăbovi o clipă-două la portiță, pentru a se chiorî în gospodăria omului să vadă pe unde o fi dosit el butoaietele celea cu zer și legăturile celea cu caș dulce. După care oftau și-și vedeau de drum, pentru că ciobanii, după cum se știe, de dimineață și pînă sara tîrziu, pînă ce ține răcoarea, sînt cu turmele pe dealurile celea fumurii din depărtare.

Atunci cînd se întîmpla să fie stăpînul acasă și vedea oameni oprîți la portița lui, le ieșea numaidecît în întîmpinare și, cu pălăria drept inimă în semn de bunăcuviință, cu creștetul descoperit, puțin îndemnat spre înclinare, asculta răbdător să vadă cu ce treburi or fi dat creștinii ceia pe la dînsul. Sătenii își tot lungeau vorba, legînd tei de curmei, și mai reveneau o dată la cele spuse, năzuind că poate-poate vor fi poftiți să intre, vor fi primiți cu o hrincă de caș, cu o cană de zer, dacă nu ei, măcar copiii lor, cel puțin să guste, să țină minte și ei cum, iaca, atunci, în ziua ceea, au trecut cu tata ori cu mama, ori cu bunica pe lîngă casa ceea din vârful dealului, dar, vai... Stăteau bieții oameni, își tot lungeau vorba în fel și chip, dar nu erau poftiți să intre și nici nu erau primiți cu nimic, pentru că, după cum s-a mai spus---

Nu avea oi.

Hai, mă rog, nu avea oi, dar cum Dumnezeu vine asta: să fii cioban și să nu ai oi? Poți fi cioban cînd nu mai ai oi?! Iar dacă toată lumea te știe de cioban, iar tu cauți în fel și chip a da de înțeles că nu mai ai oi, atunci cum se cheamă una ca asta?! Sătenii din vale se șifonau rău și se tot ațîțau unul pe altul împotriva ciobanului din vârful dealului, așa încît nici că aveau ochi să-l vadă. De prin martie, de cum începeau oile a făta și pînă hăt după Paști, cînd ieșeau vitele la păscut, satul, istovit de dorul fructului, zicea că un asemenea chiabur hapsîn și lacom nici c-ar fi văzut pe fața pămîntului.

La urma urmelor, chiar dacă n-are și n-are, și n-are oaie de rîs la casă, de unde atîta mușchi, atîta vînă, atîta vlagă? Cu mămăligă și coji de ceapă poți tu arunca un sat întreg pe spate serile acolo pe toloacă? Da sumanul cela lung pînă la călcîie? Cu fulgi de lînă culeși din mărăcinii de pe marginea drumului își face omul asemenea suman? Își face omul o cușmă lungă de un cot dacă nu are oi multe, ca să aibă de unde alege o pielică mai ca lumea? Și apoi amnarul, cremenea și iasca – cine, mă rog, trăind în sat, poartă cu sine amnar, cremene și iască? Și cui, mă rog, îi tot cîntă el din fluier cînd se așază serile lîngă pietroaietele celea afumate? Nu cumva javrei care stă și picură încolăcită la picioarele lui?!

Dup ce-au fiert cât au fiert prin case și ogrăzi, numai ce vezi secăturile satului ieșind pe la răscruci, pentru a se întreba în gura mare: da de unde s-o mai luat el acolo în vârful dealului și ne afumă cerul satului, că, ce, adică, nu-l cunoaștem pe tatăl lui, n-o ținem minte pe mama lui, nu știm din ce neam se trag ei cu toții? O zi îl bîrfesc, o zi îl pîrăsc, două zile stau la pîndă. I s-au întîmplat de toate. Și de vîndut l-au vîndut, și pe o cărăruie de codru des l-au găbjit, și în spate i-au sărit, și cu frînghii l-au legat, și de ștreang au tras, dar nu i-au putut face nimic, pentru că, pe lîngă ocrotirea cerească, mai avea o bîtă de corn, noduroasă și grea ca fierul, care, la o clipă de supărare, se zvonea că vîră omul în pămînt dintr-o singură pălitură.

Cînd au văzut că nu-l pot îneca în zoi, au început a se mîndri cu dînsul, zicînd că un asemenea voinic n-a mai văzut lumea. Iaca, luăm satele dimprejur la rînd – cine se poate lăuda cu un asemenea stejar? Drept care, atunci cînd a venit Ziua Eliberării și satul urma să iasă cu pîne și sare în întîmpinarea eliberatorilor, s-au dus în vârful dealului și l-au pofțit să meargă în fruntea tuturor, pentru că era nalt, voinic, frumos, pentru că ceilalți prea erau mărunței și de tot felul.

„- *Kak jivioș, papașa?*” se zicea că l-au întrebat ostașii cu stele roșii acolo, în largul cîmpurilor, și el a zis ceea ce zicea, de obicei, cînd era întrebat cum o mai duce:

- Bine.

Cînd a început înregistrarea gospodăriilor și s-a ajuns la dînsul, activiștii din sat au vrut să afle ce are el în ogradă și în casă de-o duce atît de bine? Din păcate, nu era acasă, și atunci i-au scris averea din spusele vecinilor, și las' că știm noi bine ce spun, de obicei, vecinii atunci cînd noi nu sîntem acasă...

Cum s-a trecut la împărțirea pămîntului, satul, fiind cam măricel și avînd pămînturi puține, s-a gîndit că – ce-i mai trebuie și lui pămînt? L-a văzut cineva arînd, semănd, prășind? Nici imașuri nu i-au dat, căci pășuni nu ajungeau pentru oile satului, iar... chiaburul din vârful dealului, las', a știut el pînă amu pe unde să-și poarte turmele, va ști el și de acum înainte.

- Bine.

Iată însă că vine vremea predării pînii la stat, vremea impozitelor. După patru ani de război lumea își venea greu în fire, iar pămîntul, după ce-a ars o dată în focul războiului, după ce-a mai ars o dată, acum de secetă, era palid și sterp, numai colb și buruiană. De plouat nu ploua, cerul pururea senin, iar soarele, crunt și călit, stîrpește tot ce i se nimerește în cale. Ardea păpușoiul în trei frunze, ardea grîul mai-mai gata să dea în spic, se posomorăște și deal, și vale, seacă fîntînă, seacă izvor, drumurile-s numai crăpături – intră copita calului și se calicește, sărmana vită, de nu se adună lumea s-o ajute. Datoriile creșteau întruna, iar semănăturile se îngălbeneau, se ofileau, cădeau la pămînt, și umblă lumea amărîtă, iar celor de mai țineau cîte-o vită pe lîngă casă chiar că le era de-a scăpării... De păscut nu are unde o paște, de hrănit nu are cu ce o hrăni, iar agenții fiscali îi stau la poartă zi și noapte, cerîndu-i predarea laptelui, predarea cărnii, iar bietul om stă și se gîndește ce i-ar mai arunca el colo în iesle, căci e flămîndă biata vită!

Greul cel mare însă a căzut pe sama ciobanilor, căci cei de mai țineau oițe urmau să predea la stat lîna, brînză și pielicele. Tristă și jalnică a devenit cocioaba din vârful dealului. Nu se mai încinge fumul din tizic de-asupra satului, nu se mai aude fluierul, nu mai ajunge pînă în drum miros de faină fiartă, pentru că mămăliguța ceea mai trebuie să și ai din ce-o face!

Vecinii o fi avut grijă să-i scrie oițe destule atunci când n-a fost el acasă, căci te lua groaza de datoriile lui față de stat. Saci de lână, tone de brînză, sute de pielicele mai rămîneau a fi cărate din vârful dealului către gară, și pentru că acest lucru nu se întîmpla, iar vremea trecea, datoriile ciobanului tot creșteau și, cu cît deveneau ele mai mari și mai grele, cu atît se tot schimba atitudinea statului față de îndărătnicul și tăcutul păstor.

La început veneau la el acasă să-l întrebe pentru ce tot tărăgănează predarea celor bunuri la stat, iar mai apoi au ostenit de-a tot urca dealul și au prins a trimite după el. Mai întîi îl chemau la sovietul sătesc serile, apoi așa, cam pe la miezul nopții, apoi – mai spre ziuă. La toate cercetările ciudatul om din vârful dealului zîmbea binevoitor, răspunzînd cu un singur cuvînt:

- Bine.

Enervate, autoritățile locale au început a-l trimite la raion, păzit de doi milițieni, să u cumva să fugă pe drum. Azi îl duc cu miliția la raion, mîne îl duc cu miliția la raion, poimîne – și așa s-a făcut că alături de numele lui a început a se furișa ca o umbră calificativul de „kontra”.

Hotărît că nimeni în tot satul nu i-a vrut răul, și totuși, în nopțile celea înfrigurate, când activiștii adunați în jurul lămpilor cu gaz tocmeau listele dușmanilor de clasă, s-a ajuns, pînă la urmă, și la baciul din vârful dealului. Nu se putea să nu se ajungă. Omul care, avînd atîtea datorii către stat, mai zîmbește și repetă la toate reproșurile un singur cuvînt – nu poate să nu fie dușman de clasă. Se zice că s-au găsit cîtiva care au încercat să-i ia apărarea, susținînd că, poate, într-adevăr, n-o fi avînd sărmanul oi, și neavînd oi, cum poți preda la stat lână, brînză, pielicele; dar s-au făcut de rîs modeștii apărători ai baciului, pentru că li s-a spus: dacă n-are și n-are, și n-are oi, de unde atunci atîta baligă în ograda ceea?!

Fluierul din vârful dealului o fi știut el destul de bine lumea din vale și-o fi bănuțit că la un ceas de cumpănă nimeni nu-i va lua apărarea. Oricum, în noaptea ceea, spre cumplita uimire a celor veniți, el nu dormea. Era treaz, era gata sculat, gata îmbrăcat, gata de drum. Și-a luat sumanul, fluierul, cușma țuguată, și-a legat credinciosul său cîne de cleampa ușii și a urcat în mașină.

La gară au fost suiți prin vagoane și au tot mers zi și noapte cîteva săptămîni la rînd. Cînd, în cele din urmă, s-a oprit trenul și au coborît, el, spre marele său nenoroc, fiind mai înalt decît ceilalți, a fost ales pentru a fi întrebat cum a călătorit, și răspunsul lui scurt, adunat din două silabe, l-a nenorocit pentru mulți ani de zile. Fiind înalt și zdravăn și ajungînd cu bine acolo unde a ajuns, a fost coborît în mine, la săpat.

După cîtiva ani unii dintre săteni au început a se răspunde de acolo pe unde au fost duși. Mai trimit din cînd în cînd cîte o vorbă prin cineva, cîte o scrisoare, cîte un pachet, pe cînd el, singur-singurel pe lume, nici nu avea cui, nici nu avea ce, nici nu avea de unde scrie.

Au urmat ani buni cu roadă și oamenii din vale au prins a se căpătui. Își ridicaseră case de iznoavă mai cu toții, toamnele trăgeau poama la teasc și petreceau de minune o jumătate de iarnă, cît ținea vinul, dar de zburat nu mai zbura nimeni, fiindcă nu se mai auzea fluierul din vârful dealului. Nu mai venea să te ridice cu duh cu tot în adîncurile celea albastre.

Oricum, oamenii îi duceau dorul. O fi avut satul remușcări sau cine știe ce-o fi avut, că de a o vreme au prins a scorni fel de fel de zvonuri pe sama baciului din vârful dealului. Se vorbea, de-o pildă, că s-au năruit minele în care lucra, și din cîți au fost

coborîți sub pământ, n-a mai văzut lumina zilei nici unul. Se mai spunea că a încercat să fugă, dar l-a înghițit pentru totdeauna taigaua. În sfârșit, se mai spunea că s-a însurat cu o chinezoaică și au fugit amîndoi cu barca în Japonia.

Zvonurile, mă rog, ca zvonurile, iar cînd a venit vremea reabilitărilor și cei duși au început a se întoarce, într-o bună zi, așa cam spre sară, s-a întors și ciobanul din vârful dealului. Îmbătrînise, se ofilise, de rămăsese numai umbra dintr-însul.

Mergea pe drum încetinel, potrivindu-și pasul și gîndul cu un fel de tuse adusă de acolo de unde venise. Îi rămaseră doar zîmbetul cel blînd, împănat între două suspine, și tăcerile pline de miez, și cușma cu clape strînsă drept inimă în semn de bunăvoință, cu creștetul puțin țintit înainte spre o adîncă plecăciune.

Toate acestea adunate la un loc mai aminteau încă prin ceva de darul cel misterios al eternei paternități...

- Bine, răspundea, de obicei, celor care vroiau să afle ce mai face.

După ce s-au tot bucurat și bucurat de întoarcerea lui, oamenii au început a se irita de nesfîrșitele sale tăceri și, iritați fiind, se întrebau la ce bun s-a mai întors el de acolo? Neamurile, cîte le-a mai avut, îi muriseră demult, așa încît și mormintele lor s-au pierdut prin țelina și paragina cimitirului. Credinciosul lui cîne de pe vremuri, după ce a tot urlat trei zile și trei nopți, a rupt cleampa ușii cu lemn cu tot și s-a dus prin lume să-și caute stăpînul.

Odată cu înființarea colhozului, pe vârful cela de deal, de unde le cînta el oamenilor din fluier, se făcuse cîrmuirea colhozului – o casă înaltă de piatră în care zbîrnîie telefoanele zi și noapte. Acum acolo, în casa cea din vârful dealului, se țineau ședințe, se luau hotărîri dintre cele mai importante și, deci, dacă nu ai unde, dacă nu ai la ce, dacă nu ai la cine te întoarce... Firește, mai putea el fi un motiv de întoarcere, dar dacă nu a avut o oaie de rîs la casă, cum Dumnezeu, după atîtea ani de zile, te poți întoarce la oaia pe care nici nu ai avut-o?!

Totuși s-a întors. I-au dat loc de casă lîngă pod, dar nu a vrut să trăiască în vale, și deoarece vârful cela de deal unde trăise era de acum ocupat, i-au dat loc de casă pe celălalt deal, pentru că satul, după cum i se cuvine unui sat de oameni vrednici, era așezat între două dealuri. Știindu-i însă năravul de-a înjgheba stîne în loc de case, înainte de a-i fi măsurat locul cela de casă, l-au chemat la sovietul sătesc și i-au spus: ai în vedere, satul ocupă primul loc pe raion la îngrijirea fațadelor. Ce faci acolo în casă e treaba ta, dar fațada trebuie să fie linsă și suflată în așa fel încît, trecînd satul dintr-un capăt în altul, să-ți rîdă inima de bucurie. Meșteri satul are destul, materiale de construcție se pot găsi, așa că, încetul cu încetul, mai pe bani, mai pe datorie, dar fațada să-ți fie frumoasă și de super-prima-calitate.

- Bine.

Moștenise însă ciobanul cela de pe undeva un instinct, o poruncă sacră de a-și face casa numai și numai cu mîna sa. De ochii lumii a tocmit el acolo un bătrîn tîmplar, care mai mult cu paharul decît cu ferestrăul, iar încolo și-a făcut omul singur casa din temelie și pînă la acoperiș. Nefiind însă cine știe ce meșter, și-a înjghebat o pocitură ce semăna ca două picături de apă cu vechea casă de pe celălalt deal, care acum nu mai era. Și ograda semăna prin ceva a ocol, și portița semăna a strungă.

Se zice că cineva din vecini l-o fi turnat, o fi scris acolo unde se scrie asemenea cazuri, - și iată că iară îl cheamă la sovietul sătesc, pentru a i se pune în vedere că republica este angajată într-o campanie de mecanizare și automatizare absolută. Vităritul și, în special, oieritul nu sînt excluse, dar își vor ocupa locul numai în

limitele, numai în normele stabilite. Epoca agroindustrială repartizează în chip științific fiecă fărîmă de teren și în astfel de împrejurări a cerca să îi în mod individual oi la casă...

- Bine.

Așa a zis și a plecat. Tăcut părăsise satul, tăcut s-a întors. Uneori, la vreo petrecere zdravănă, se găsea cîte unul de-i cînta-striga din vale:

Mai vino, bade, pe la noi...

Badea se făcea a zîmbi, dar nu se mai grăbea să coboare. Nu mai avea nici un fluier la brîu, nici putere pentru trîntă, nici poftă pentru petreceri. Era de acum un alt om, și satul era un alt sat. Cînd singurătatea însă îl răzbea cu totul în vîrful cela de deal, se arăta la cîte o nuntă, la cîte o petrecere. Stătea la o parte, mirîndu-se de toate împreună cu ceilalți bătrîni, rostea din cînd în cînd cîte o vorbă de duh, cîte o glumă frumoasă, dar nu dovedeau a înflori deplin zîmbetele în jurul lui și iată-l iară cu ochii spălăciți, umbriți de lacrimi, pierduți hăt în zare spre cele dealuri fumurii...

- Iar o începe cu pascutul oilor, se crucea lumea. De amu cîte i s-au întîmplat, prin cîte a trecut, pe unde nu a fost, dacă nu se poate lăsa de păcatele cele vechi și pace

Aveau ce aveau dealurile celea fumurii din depărtare cu mult necăjitul lui suflet, căci iară apar în ograda sa cîteva pietroaie. Serile pe pietroaiele celea a început iară să fiarbă ceaunul. În vreme ce hrana i se gătea, el tot scotocea cu vîrful cuțitului într-o cracă de soc, și într-un amurg iată că iară se așterne peste sat viers din bătrîni, trist și senin cum nu se mai poate...

Acum însă nu i-a mai mers cum îi mergea odată. Focurile în curte au fost între timp interzise – veri secetoase, pericol de incendiu, și apoi, oricum, poluarea aerului. „Bine” – a zis ca de obicei și nu a mai făcut foc în curte. Îl făcea în casă, dar lăsa vatra deschisă, se așeza în pragul ușii, între satul din vale și focul din vatră, și încet, în surdină, depăna cîte-o durere din cele ce-au mai rămas...

Jeluirile celea ale lui din pragul casei l-au dat de gol, căci vecinii de azi nu mai sînt ei vecinii de altădată. Se zice că au fost imprimate pe bandă de magnetofon tînguirile fluierului celuia, duse au fost la Chișinău și supuse unei analize meticuloase de către calculatoarele cele mai sofisticate, care, se zice, descifrează lumea sunetelor și o așterne în cea a cuvintelor, de-ți vine să te crucești. Pînă la urmă s-a stabilit în mod științific că în toate frămîntările celea ale fluierului era vorba de niște mioare.

Hotărît că avea oi. Nimeni nu știa de unde le-a luat și unde le ține, dar pentru că nimic nu poate rămînea taină în această lume zbuciumată, prin satul dintre cele două dealuri au pornit a circula fel de fel de zvonuri. Se bănuia, de-o pildă, că mulți dintre cei care s-au întors de la mine au adus și ceva aur cu dînșii. Pe sub unghii, prin căptușeala hainelor – nici prin cap să-ți treacă pe unde l-au ascuns, dar l-au adus. O vreme au tăcut chitic, știindu-se urmăriți, iar cum au simțit că nu-i mai urmărește nimeni, hai repejor la oraș. Pe la speculanți, pe la dentiști, schimbă iute aurul în ruble, cu rublele pornesc pe la iarmaroace, și de ici un cîrlan, de colo o mioară, un berbecuț și, dacă te pricepi, dacă mai ai și noroc la oi, poți aduna o turmă de toată frumusețea...

Satul îl urmărea cu un fel de zaviste ce semăna mai mult a mîndrie. Ca să vezi, a trecut printr-atîtea – și-i mai vine încă a cînta, mai ține minte cum se cîntă din fluier, pe cînd ei, trăind grămăjoară în valea asta, s-au obișnuit a-și încălzi sufletul la lumina micului ecran, iar încolo – nici cîntece nu mai țin minte, nici a le cînta nu mai pot. Ca să vezi, zicea satul, de atîtea ori ne-am tot prostit unul pe altul, ș-o tot repezeam cînd într-o parte, cînd în alta, pe cînd el, cum a fost încet la umblet și la vorbă, așa a și

rămas, cum a tăcut, așa și tace. Ca să vezi, ziceau sătenii, amețiți de iureșul vitezelor, trecem nu atât din an în an, cât din veac în veac, din epocă în epocă. În decursul unei scurte vieți de om de pe cal am sărit pe motocicletă, de pe motocicletă ne-am strecurat în automobil, din automobile – în avion, mîne-poimîne se zice că unul de aici, din Nuieluși, o să zboare cu sputnicul, pe cînd singuraticul acela din vîrful dealului, cum s-a ținut de mic copil de-o coadă de oaie, așa se și ține...

Rămînea totuși un bun fiu al acestor văi, al acestor dealuri. Cine știe de unde o fi moștenit el aceste rădăcini răsfirate în adîncul plaiului natal, dar hotărît că le avea, și fiind aceste rădăcini nu atât un merit al lui personal, cât un bun obștesc, ele urmau a fi studiate, recultivate, drept care iată că serile biciclete, motociclete, automobile fel de fel fac ce fac și caută să intre în sat pe lîngă căsuța ciobanului din vîrful dealului. Frînează, opresc motoarele lîngă porțița ce seamănă a strungă. Așteaptă pînă va ieși stăpînul la porțiță și, cum îl vîd scoțîndu-și șapca și plecîndu-și creștetul. Îl descos cum o duce, ce mai face, pe unde a fost, ce-a văzut? Dacă izbutesc să prindă un bun capăt de vorbă, așa ca să-l poată întoarce la noianul celor amintiri grele, caută să afle cam ce-a simțit el atunci cînd, după ani și ani, le-a văzut iară, izvorînd de după pădure, locurile unde și-a petrecut copilăria, unde și-a păscut cîndva oițele, unde i se arătau, cînd era frumos și senin, cele dealuri fumurii din depărtare...

- Bine, zicea singuraticul bătrîn, zîmbind în felul acela unic al lui, dar nici în casă nu poștește, nici la bufet nu vrea să meargă, nici cu împrumut nu vrea să dea.

Domina totuși satul. Îl domină, iată, și pace! Era la mijloc ceva nemaipomenit, ceva misterios, ceva de necrezut. Sărac lipit pămîntului, fără brumă de carte, cu tăcerile lui nesfîrșite, curmate din cînd în cînd de cîte un cuvîntel adunat din două silabe, el totuși continua să domine un sat bogat din vale, un sat bun de gură, un sat cu studii fel de fel. Era un fenomen ce nu putea fi ignorat, drept care autoritățile iată că încep a-i cam lua la ochi pe cei care caută cu tot dinadinsul să intre serile în sat pe lîngă căsuța ciobanului din vîrful dealului. Și-i tot adună pe cei bănuți ba la o adunare, ba la un seminar. Fac ce fac, spun ce spun, și iară trec la elementele vechi care chiflesc de răutate, pentru că în temelia acestei lumi noi zac îngropate visele lor de altădată. Iată, de-o pildă, astmaticul acela din vîrful dealului. Voi, cei tineri, poate știți, da poate nici nu știți că, fie vorba între noi, cazul lui încă nu e pecetluit, se mai cercetează. Am fost obligați să revenim, ne-a obligat el însuși, pentru că, la drept vorbind, nu a tras nici o învățătură din cele ce i s-au întîmplat, și cum coboară în vale, cum intră în vorbă cu un om, gata – îi fug ochii în zare spre cele dealuri fumurii din depărtare.

- Ei și?

- Cum, adică, „ei și?”. Omul nostru, mulțumit de realitățile din jur, nu are pentru ce iscodi depărtările și numai cei care au ținut cîndva oi ori le țin, ori vor să le mai țină...

- Care oi, stimați, tovarăși, care oi?! Dacă vreți să știți, ciobănitul ista al lui n-a fost decît o comedie curată, pentru că oile istea ale lui n-au fost decît niște oițe imagine, închipuite! Iar oaia imaginară parcă o poți tunde, o poți mulge, poți încheaga laptele ei?! Iaca, dați-i o cornută în carne și oase ș-o să vedeți că nici nu va ști cum s-o mulgă... Și chiar de-a mulge-o el cu chiu, cu vai, nu va ști ce să facă apoi cu laptele. Acuma, pentru c-o venit vorba, nici oi nu mai are, nici cioban nu mai este, fiindcă, iaca, vine o boare de vînt și-l repede de toate gardurile. Așa se ține omul care are oi și mîncă brînză?! Iar dacă și-o închipuit colo o pocitură de fluier și cîntă, o face pentru a-și antrena plămîni; s-a întors bolnav, sărmanul, de-acolo de unde s-a întors, și doctorii i-au spus că dacă n-o să-și antreneze plămîni, nu mai calcă iarba verde...

O fi știut de undeva satul, i-o fi suflat cineva că părinții, atîta vreme cît mai sînt în viață, urmează a fi cinstiți? Oricum, oamenii, pe măsura puterilor, pe măsura înțelegerii, căutau să-l cinstească. Pe vreme de secetă ori cînd anul era ploios, satul din vale îl considera pe singuraticul din vîrfurile dealului un fel de sfînt, căci, într-adevăr, trebuie să fii un sfînt ca să treci prin toate cîte a trecut el, rămînînd pururea binevoitor față de soartă și față de lume. Ajungînd la zile mai bune, satul îl considera un prostănac de modă veche, un mocan care pentru toate împrejurările nu are decît un singur cuvînt adunat din două silabe. Cînd se întîmpla cîte un an bogat, cu roade în vii, cu noroc în toate cele, sătenii, aburiți de vin, declarau sus și tare că ciobanul din vîrfurile dealului e fără doar și poate un chiabur, un reacționar, un dușman de clasă, dacă vreți, căci a recunoscut-o chiar el, șezînd serile lîngă foc cu fluierul la gură. Consultați documentele și-o să vedeți de ce se tot plînge fluierul acela...

Și plîngea, adică, pînă mai nu demult, căci acum a amuțit. Era bolnav sărmanul cioban și, spre cumplita îngrijorare a satului, era limpede că n-o s-o mai ducă mult. Doctorii ziceau că plămînii i s-au întunecat cu totul, dar, cu plămînii așa cum erau, a mai dus-o vreo patru-cinci ani.

Într-o iarnă grea și cumplită, cînd satul nu mai avea cu ce-și încălzi sobele, cei care împărțeau cărbuni, cînd s-a ajuns cu rîndul la dînsul, au zis: lasă, are moșneagul cojoace, are tizic, s-a descurca el cumva, iar datoria noastră e să ne îngrijim mai întîi de cei care au copii.

- Bi...

Valul acela de friguri însă a fost crîncen și-a ținut din cale-afară de mult. Într-o noapte cu viscol, cînd gemeau acolo în vîrfurile dealului niște viscole, că te cuprindeau fiorii, bătrînul și-a dat obștescul sfîrșit. De-ar fi fost vreme bună, l-ar fi bocit și pe dînsul cum îi boceau pe alții, l-ar fi jelit din toată inima, dar. Pentru că era frig, oamenii ieșeau din case gata înțepeți și tot mîrșiau mai într-o mîneacă, mai într-o mînușă, în sens că – iaca după ce-a trîntit un sat întreg pe maidanul acela de-a nășădit rărunchii în oameni, amu n-a mai putut-o întinde pînă la vară – să-l fi înmormîntat și pe dînsul ca lumea. Că amu unde Dumnezeu pe frigul ista să faci tu groapă, să duci sicriul, să-l mai și îngropi, pentru că, pînă vii tu cu sicriul, lutul acela scos din groapă, el, tămîia mamei lui, îngheță, se face iară bocnă!!

Oricum, l-au petrecut și pe el pe lumea celor drepți. Vreun an și ceva s-a tot discutat ce să i se pună pe mormînt – cruce sau stelă de piatră? Și dacă cruce, apoi cine s-ar cuveni să i-o pună, iar dacă stelă, apoi cine ar trebui s-o plătească? Aceste banale dezbateri s-au iscat în urma faptului că atunci cînd a rămas casa din vîrfurile dealului pustie, fără stăpîn, și putea să intre oricine, o mare sărăcie a fîșnit de prin toate ungherele, și din cele ce rămîneau de la răposat nu ajungea nici pentru cruce, nici pentru piatră cioplită. În cele din urmă, s-a zis: las' mai încolo, poate se răspunde de pe undeva vreo rudă și-o vom pune la cheltuială, iar pînă una-alta, mormîntul de la marginea cimitirului a rămas o simplă moviliță de pămînt, care, după prima ploaie, a și prins a se încinge cu buruieni, pierzîndu-se printre mormintele uitate, părăsite...

Peste o vreme însă forurile raionale au început a pisa autoritățile locale că – ce e cu mormintele celea părăsite de la marginea cimitirului? Era o problemă delicată la mijloc, pentru că satul continua să ocupe primul loc pe raion la îngrijirea fațadelor, și ar fi fost o adevărată tragedie dacă într-o bună zi tocmai cimitirul i-ar fi dat de sminteală. Ar fi fost o mare nedreptate, pentru că sătenii din vale, oameni cumsecade,

harnici, înstăriți, aveau un cimitir de toată frumusețea. La fiecare mormânt – gărduean de fier, vopsit frumos, cu portiță, cu strat cu flori, cu fotografii, cu inscripții aurite.

La începutul lui mai, de Ziua Victoriei, de ziua pomenirii eroilor, la cimitir se aduna tot satul. Aduceau pomeni, pomușori, șipuri cu vin, și mai că o zi întregă se tot închina, se tot lăsa să cadă câte-o picătură de vin ba pe mormântul unuia, ba pe mormântul altuia, se tot pomeneau de bine cei dragi, cei scumpi, care au fost – și acuma iată că nu mai sînt. Și tot așa din lacrimă în lacrimă, din vorbă în vorbă, din pahar în pahar, și numai cele câteva morminte părăsite apăreau din cînd în cînd pentru a strica voia bună a tuturor. În cele din urmă, a fost stabilit un termen după care, dacă nu se vor răspunde moștenitorii, mormintele urmau să fie nivelate, întrucît, oricum, locuri libere rămaseră puține acolo, în cimitirul acela...

S-a încheiat un termen stabilit, dar nu a venit nimeni să se declare moștenitorul fluierului celui din vârful dealului, și atunci a mai fost stabilit un termen – și iară nu vine nimeni. O vreme cele câteva morminte au stat așa, fără nici un termen, iar mai apoi au fost arate, și locurile eliberate – împărțite celorla cu mortul pe laiță.

Dar stai, stai, stai că nu sfîrșește chiar aici povestea singuraticului păstor din vârful dealului.

Cu mormîntul așa dărmat cum era, a mai răzbătut o dată stăpînul fluierului de soc în viața satului său natal. După o altă iarnă lungă și grea, cînd cu chiu, cu vai a început a se desprimăvăra, cum iară s-a adunat lumea la cimitir, la marele praznic al pomenirilor. Primăvara însă întîrziase în anul acela precum rar se întîmplă să întîrzie. Abia de se zbicise pămîntul pe la începutul lui mai. De trecut puteau trece pe cărărușele de printre morminte, iar încolo, nici o palmă de pămînt uscat, nici o tufă de iarbă ca să te poți așeza omeneste, pentru a închina un pahar pentru sufletul celor duși.

Apoi, tocmai cînd fierbea lumea adunată, pentru că nimeni nu știa cum ar face să se înceapă odată praznicul, tocmai atunci cînd ochii tuturor căutau un loc bun pentru veșnica pomenire, răsare de la marginea cimitirului un covoraș verde, țesut din lumina unei primăveri ce abia urma să vină.

- Haidem, mă, la iarbă verde!

Era el, locul acela sfînt unde fusese pînă nu demult mormîntul singuraticului de la marginea cimitirului. Acum stătea de jur-împrejur acoperit cu o pătură de iarbă deasă, iarbă mărunță, iarbă frumoasă ca mătasa. Era singurul strop verde în tot cimitirul, și se crucea lumea, întrebîndu-se cine-o fi semănat-o, de unde-o fu luat sămînță, că așa frumusețe de iarbă satul nici că văzuse...

Era iarbă de munte, iarbă de pășune. „O fi ținut-o prin buzunare, o fi rătăcit-o prin cusătura hainelor” - ziceau oamenii. O fi purtat-o în sufletul, în inima lui și, ca să vezi, pînă la urmă a răsărit.

Nu putea să nu răsară, pentru că dac-o fost cioban ș-o ținut oi...

1984